

GİRİŞ

Lavanta, her zaman yeşil, çok yıllık ve çalimsı bir Akdeniz kuşağı bitkisidir. Lavantanın doğal yaşam alanı, deniz seviyesinden 600-2000 m yükseklikteki yerlerdir. Kültür bitkisi olarak; Fransa, İtalya, İspanya, Bulgaristan, Moldova, Rusya, Ukrayna, Tacikistan ve Gürcistan'da yetiştirilmektedir. Trakya Tarımsal Araştırma Enstitüsü tarafından Bulgaristan'da bulunan Gül, Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Araştırma Enstitüsünde geliştirilen ve Bulgaristan'da üretimi yapılan *Lavandula angustifolia* türüne ait 6 lavanta çeşidinin (Hebar, Dhruzba, Yubileyna, Hemus, Sevtopolis, Raya) üretim çalışmaları Enstitümüzde yapılmaktadır.

EKOLOJİK İSTEKLER

İklim: Lavanta, sıcaklığı seven ve önemli miktarda sıcaklığa ihtiyaç duyan bir bitkidir. Ortalama 230-245 gün devam eden vejetasyon süresince 3600 °C toplam sıcaklığa ihtiyaç duyarlar. Aynı zamanda soğuğa dayanıklı bir bitkidir. Çok yıllık dalları -26 °C'ye kadar dayanmaktadır. İlkbaharda günlük ortalama sıcaklar 7-8 °C üzerinde olduğunda yeni yapraklar ve sürgünler gelişir. Takvime göre bu aşama düşük rakımlarda Nisan ayının ilk 10 gününde, yükseklerde ise ayın ortasında başlamaktadır. Her sürgünde 5-10 çift yeni yapraklar oluşur ve bunlar yararlandığımız kısımların beslenmesinde önemli rol oynar. Yeni yapraklar; ilkbaharda ve sonbaharda olmak üzere yılda iki kez oluşmaktadır. Lavantanın bu özelliğinden dolayı yapraklar daima yeşildirler.

Vejetasyon başlangıcından çiçeklenme başlangıcına kadar olan dönemdeki yağışlar, bitkinin daha iyi gelişmesine yardımcı olmaktadır. Çiçeklenme dönemindeki sakın, kuru ve güneşli havalarda ise eterik yağ miktarı artmaktadır.

Lavanta, ışığı seven bir bitkidir. İyi güneş gören güneye ve güney-doğuya bakan yamaçlarda en iyi gelişme göstermektedir. Gölgeye maruz kalmaları halinde bitkiler zayıf kalmakta, çiçek salkımları küçük ve az çiçekli, eterik yağ içeriği de daha düşük olmaktadır.

Toprak ve Gübreleme: Lavanta, hafif, havalanmış ve besin maddelerince zengin topraklarda en iyi gelişir. Bunlar bayır ve dağ yamaçlarında alkali ve nötr reaksiyonlu olan kumlu ve taşlı topraklardır. Asitli, ağır, killi topraklar ve taban suyu yüksek alanlar lavanta yetiştirmek için uygun değildir.

Lavanta, 100 kg çiçek salkımı elde etmek için topraktan 1 kg azot, 0,3 kg fosfor ve 0,8 kg potasyum kaldırmaktadır. Gübreleme, toprağın bitki besin maddeleri bakımından mevcut rezervine bağlı olarak yapılmaktadır. Azot gübrelenmesi dallanmayı teşvik etmek için erken ilkbaharda uygulanır. Sonbahardaki son sıra arası toprak işleme ile birlikte fosfor ve potasyum gübrelere verilmektedir.

ÇOĞALTMA

Lavanta, tohum ve vejetatif (çelik, kök sürgünü vb.) yolla çoğaltılır. Lavanta yabancı tozlanan bir bitki olduğu için tohumla çoğaltma yapıldığında anaç çeşidin verim ve kalite özelliklerini koruyamamaktadır.

Çelikleri köklendirmek suretiyle çoğaltma standart bahçelerin kurulması için temel bir aşamadır. Çelikler; güçlü, bir yıllık sürgünlerin elde edilebilmesi için gerekli bakımların yapıldığı anaç bitkilerden alınmaktadır. İyi gelişmiş her bitkiden uyku döneminde (Aralık-Şubat) 100-150 civarında çelik alınır. Standart çelikler; 8-10 cm uzunluğunda ve 2 mm kalınlığındadır. Çeliğin alt tarafında yer alan yapraklar ise alınmalıdır. Çelikler Mart ayı başından başlayarak hazırlanan yastığın üzerine serilen siyah bir polietilen malcın üzerine sıra arası 8-10 cm,

sıra üzeri de 4-5 cm'ye dikilir ve dikim derinliği: 3-4 cm'dir.

Bitkilerdeki dallanmanın teşviki ve çeliklerin daha iyi bir şekil alması için çiçek salkımlarının oluşumuna izin verilmez. Bitkiler makas veya biçme makinesi ile ilkbahar ve yaz aylarında periyodik olarak tıraşlanmaktadır. Sonbaharda vejetasyon süresinin sona ermesinden sonra köklenmiş çelikler sökülür. Fidelerin büyük olması durumunda daha iyi muhafazası ve tutması amacıyla söküm sonrasında uç kısımlarından 1/3'ünden 1/2 oranına kadarı kesilerek yaprak miktarının bir kısmı uzaklaştırılabilir.

BAHÇE TESİSİ

1 dekara yaklaşık olarak 2 bin civarında fide dikimi yapılmaktadır. Dikim aralığı 30×140 cm olmalıdır. Lavanta fidelerinin 1 yaşlı olarak sonbaharda, Kasım-Aralık aylarında dikimi önerilir. Özellikle kırıgıların düşmesinden sonra fideler sökülüp dikilmelidir. İlkbaharda dikim yapılacaksa Şubat-Mart aylarında bahar kuraklığı oluşmadan önce gerçekleştirilir.

KÜLTÜREL İŞLEMLER

Sulama: Lavanta, kuraklığa dayanıklı bir bitkidir. Bu özelliğine yardımcı olan güçlü bir şekilde gelişmiş ve derin toprak katmanlarından suyu alabilen kök yapısıdır. Toprak üstü aksamlarından yoğun şekildeki buharlaşmayı önleyen tüyler ile kaplı yaprakları da bu dayanıklılığa yardımcı olmaktadır. Dikimi takip eden yaz döneminde sulamaya ihtiyaç duyabilir. Bu amaçla damla sulama kullanılabilir. Birinci yıl kök gelişimini iyi tamamladığında diğer yıllarda sulamaya ihtiyaç duymaz.

Budama: Lavanta, dikim yılında dahi çiçeklenmektedir. Ancak bu durum bitki büyümesi ve toprak üstü kısmının

şekillenmesinde olumsuz etki etmektedir. Bu amaçla 1. Yıl Haziran, Temmuz, Ağustos aylarında birkaç defa çiçek sürgünlerinin budaması yapılır.

Gençleştirme: Bu teknik işlem; tam veya kısmi kuruyan bitkilerin ve yağ ile çiçek salkımı verimindeki azalmaların görüldüğü lavantanın dikim sonrasındaki 8. yılında yapılır. Toprak yüzeyinden 6-10 cm yüksekten tüm toprak üstü aksamının budanması ile yapılmaktadır. Kök boğazındaki uyuyan gözlerden yeni dallanmalar gelişmekte ve bu şekilde de bitkiler gençleşmektedir. Gençleştirmeden sonraki yılda bitkiler normal verimlerinin %60'ını verirler ancak bir sonraki yılda verim keskin bir artış gösterir.

Yabancı Otlar Mücadele: Toprağa uygulanan sıra arası ve sıra üzeri mekanik ot mücadelesinin dışında kimyasal mücadele de uygulanmaktadır.

HASAT VE VERİM

Hasat elle ve makine ile yapılabilir. Eterik yağ içeriği; bazı çeşitlerde çiçek salkımlarının %50'inin açtığı dönemde, bazılarında ise %100 çiçeklenmede en yüksektir. Genel olarak çiçeklenme %80'e ulaştığında hasat edilir. Dikimi takip eden 2. yıldan itibaren verim alınır.

İŞLEME VE DEĞERLENDİRME

Taze çiçek salkımlarındaki eterik yağ ihtivasi % 0.8'den % 2.6'ya kadardır. Yağ verimi ise 3-12 kg'dır (ortalama 4-6 kg). Lavanta yağı tıbbi ve kozmetik amaçlı olarak kullanılmaktadır.

Lavantanın kurutulmuş çiçekleri, bitkisel tedavilerde, aromaterapide ve kumaş güvelerine karşı kullanılmaktadır. Değerli bir bal kaynağı bitkisidir 1 da dikili alanından çiçeklenme zamanında 12-18 kg bal alınabilmektedir.

TRAKYA TARIMSAL ARAŞTIRMA
ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
EDİRNE

Tel: 0.284.235 81 82 Faks: 0.284.235 82 10
<https://arastirma.tarimorman.gov.tr/ttae>

Doç. Dr. Adnan TÜLEK
adnan.tulek@tarimorman.gov.tr

Önder AYYILDIZ
onder.ayyildiz@tarimorman.gov.tr

T.C.
TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI

TRAKYA TARIMSAL
ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
EDİRNE

Çiftçi Broşürü

**LAVANTA
YETİŞTİRİCİLİĞİ**

Önder AYYILDIZ
Doç. Dr. Adnan TÜLEK

EDİRNE